

УДК 378.146

DOI:10.30837/nc.2023.1-2.59

Робота куратора під час адаптаційного періоду студентів в Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті

*Тетяна Ненастіна,
Катерина Бережна,
Сергій Бугавський*

Перші вищі навчальні заклади на території України, що відтворювали освітні цілі та функції сучасних вишів, почали з'являтися у XVI — XIX ст. Ці університети стали центрами розвитку культури та науки у різних регіонах країни та були побудовані за принципом вищих навчальних закладів Європи на той час. У XIX ст. були створено: Харківський університет (1805 р.), Київський університет (1834 р.), Одеський університет (1865 р.), Чернівецький університет (1875). Окрім класичних університетів в Україні, у 1850 — 1880 рр. створюються технічні, педагогічні, медичні та інші спеціалізовані вищі навчальні заклади [1, с. 18]. Водночас починається розвиток інституту кураторства. У вищих навчальних закладах починають працювати так звані наглядачі, які стежили за дисципліною, відвідуванням

лекцій студентами та інше, але ця діяльність була далека від виховної [2].

У 1950 р. після виходу наказу Міністра освіти про прикріплення викладачів до навчальних груп з метою проведення виховної роботи серед студентів, функції кураторів стали виконувати викладачі, спеціально прикріплені до груп. У багатьох вищих навчальних закладах УРСР створювалися органи управління діяльністю кураторів: факультетські та загально-вишівські поради кураторів. У роботі куратора зі студентською групою в цей період багато уваги приділялося організації та проведенню політзанять, зборів, дозвілля студентів, аналізу відвідуваності лекцій і практичних занять, професійній підготовці студентів у позанавчальний час. Розглядалися організаційні форми роботи куратора: формування згуртова-

ного колективу, розподіл громадських до- ручень в групі, складання плану виховної роботи. Зміст кураторської діяльності від- повідав вимогам підготовки радянських фахівців, які добре володіли основами марксистсько-ленінського вчення, бачи- ли політичні цілі партії та країни, мали широку наукову і практичну підготовку, досконало володіли своєю спеціальністю.

Після проголошення незалежності України починається наступний етап трансформації системи вищої освіти України, а відповідно формування і ре- формування сучасної системи вищої освіти, окреслення шляхів її інтеграції в європейській і світовий освітній про- стрі. Змінюються вимоги до підготовки фахівців, з'являються нові необхідні якос- ті — здатність творчо мислити, швидко орієнтуватися в сучасному насиченому інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення, вчитися і роз- виватися протягом усього життя, бути патріотами рідної землі. Відповідно це приводить до зміни функції куратора го- ловним обов'язком якого стає формування особистості студента [3, 4].

Мета статті — узагальнення досвіду роботи куратора і пропозиції щодо опти- мізації виховного процесу у вишах.

Необхідність впровадження принци- пово нових підходів до організації ви- ховної роботи у середовищі студентської молоді, яка найближчим часом складе основу українського суспільства, наголо- шується у Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, в Законах України «Про вищу освіту» [5], «Про освіту» та в Концепції національ- ного виховання студентської молоді, та регламентується Конституцією України і указами Президента України [6].

Зміст процесу виховання в універси- теті націлено на створення сприятливих умов для особистісного та професійного розвитку студентської молоді, форму- вання професійних і загальнокультурних компетенцій, таких базових соціально- особистісних якостей випускників закла- ду вищої освіти, як духовність, мораль-

ність, патріотизм, громадська позиція, працьовитість, відповідальність, органі- зованість, самостійність, ініціативність, дисциплінованість, здатність до творчого самовираження, прихильність до здоро- вого способу життя та культурних ціннос- тей. Оптимізацію роботи в студентській групі розглянуто В. Агеєвим, У. Бенніс, І. Бойко, І. Булах, Л. Долинською, Т. Ку- риленко, Н. Осиповою, К. Рудестам та ін. І. Шевчук звернув увагу на студентську групу як об'єкт виховання на початковому етапі навчання [7].

Основними завданнями виховної робо- ти в Харківському національному автомо- більно-дорожньому університеті є:

- створення комфортних соціально- психологічних умов і соціокультурного середовища;
- надання студентам допомоги в са- мовихованні, самореалізації, освоєнні ши- рокого соціального і професійного досвіду;
- виховання у студентів високих ду- ховно-моральних якостей і норм поведінки;
- формування корпоративної куль- тури вишу, що визначає систему цінніс- них орієнтацій студентів, співробітників та викладачів університету; зміцнення і розвиток традицій університету;
- формування патріотичної свідо- мості та активної громадянської позиції студентської молоді;
- підвищення загального культурно- го рівня та естетичного смаку студентства, культури поведінки, мови та спілкування;
- вдосконалення всієї системи робо- ти з адаптації студентів-першокурсників до університетського життя;
- створення умов для безперервного розвитку творчих здібностей студентів та організації їх позитивного дозвілля, залучення до основ української культу- ри, художньої самодіяльності, залучення учнів в творчі колективи університету;
- розвиток студентських клубів і об'єднань, спрямованих на професійний та особистий розвиток учнів;
- проведення комплексу профілак- тичних заходів щодо попередження нар- команії, тютюнопаління, вживання алко-

голю, будь-яких проявів націоналізму та екстремізму в студентському середовищі;

- розвиток і вдосконалення діяльності органів студентського самоврядування університету, волонтерського, правоохоронного, екологічного, тощо;

- залучення до організації позанавчальної, соціально-значимої діяльності широкого кола студентів, навчання студентського активу основам управлінської діяльності, формування лідерських якостей випускників вишу;

- створення в освітньому закладі умов для розвитку студентських ініціатив і реалізації різних студентських проектів;

- постійний пошук ефективних форм виховної та культурно-дозвілдової діяльності, вдосконалення роботи кураторів студентських академічних груп;

- забезпечення соціального захисту та психологічної підтримки студентів вишу;

- вдосконалення виховної та соціальної діяльності в студентських гуртожитках університету;

- організація міжвузівського і міжвідомчої взаємодії у сфері виховної та соціокультурної діяльності.

У реальній діяльності з навчання та виховання студентів університету всі ці напрямки тісно взаємопов'язані, доповнюють і обумовлюють один одного. Відповідно до системного підходу до організації виховання студентської молоді та формування соціокультурного середовища вишу реалізація виховної функції універ-

ситету здійснюється в єдності навчальної діяльності та позанавчальної виховної роботи. Виховна робота організовується та проводиться відповідно до так званого «ланцюга» (рис. 1), що дозволяє поєднати університет зі студентом, при цьому куратор виконує одну з головних ролей.

Куратор групи студентів у — це викладач (рис. 2) з відповідним досвідом виховної роботи, життєвим досвідом, вихователем з широким кругозором і властивостями лідера. Куратор повинен постійно поповнювати свої знання з основ педагогіки, психології, філософії, анатомії, фізіології, гігієни, теорії та методики виховання різновікових категорій людей; відвідувати лекції, семінари, тренінги, організовані для кураторів університету.

На початковому етапі куратор допомагає створити дружні позитивні відносини в групі між студентами, звичайно, не завжди дружна група — це заслуга куратора, але саме в його силах на початковому етапі допомогти в створенні неконфліктних відносин в групі. Крім того, куратор допомагає адаптуватися до умов конкретного вишу, наприклад, в елементарному: розташуванні корпусів, аудиторій, бібліотек, кафедр, деканату та ін.

В умовах сьогодення та воєнного часу куратор повинен звертати особливу увагу на формування національної свідомості майбутньої інтелектуальної еліти держави, виховувати повагу до історії та культури рідного народу, його мови, традицій і звичаїв; підвищувати духовну культуру

Рис. 1. Взаємозв'язок підрозділів ХНАДУ у виховній роботі

Рис. 2. Основні риси куратора

студентів; розвивати соціальну активність молоді; забезпечувати можливість самореалізації студентів; сприяти зміцненню фізичного та психічного здоров'я студентів, їх професійному розвитку. Виховувати у студентів почуття гордості за свій університет, інтерес та повагу до його історичних та сучасних традицій, формувати відповідальність за збереження майна в аудиторіях та гуртожитках.

Так само чимало зусиль покладено на куратора з боку деканату та кафедри. Часто трапляються конфлікти, в яких староста не в силах ні на що вплинути. Саме в цей момент допомога куратора буде необхідна і на кафедрі, і в деканаті, так як він співробітник вишу, то має більший авторитет, ніж простий студент. А, отже, розв'язання проблем, які періодично трапляються в стінах навчального закладу, можна знайти саме за допомогою куратора.

На початку своєї роботи куратор знайомиться зі своєю групою і знайомить студентів з особливостями навчання у вищій школі, Статутом вищого навчального закладу, правами і обов'язками студента, що допомагає на початковому етапі скоригувати навчання і поведінку колишнього школяра.

У щоденниках куратора академічної групи (рис. 3) відображаються основні

етапи роботи, особисті дані студентів, участь студентів в громадських справах і інша важлива інформація. Обов'язкові для кожного студента дані про його батьків, оскільки співпраця куратора і батьків дозволяє уникнути негативних моментів при адаптації до студентського життя.

Анкетування студентів дозволяє отримати повну інформацію про кожного студента: його інтереси, бажання займатися в наукових гуртках, відділеннях факультету суспільних професій, брати участь у громадському житті кафедри, факультету та університету, про труднощі, з якими студент стикається з перших днів навчання, про його матеріальне становище. Проводячи анкетування, куратор виявляє лідера, старосту, його заступників, відповідальних за навчальну, наукову, культурно-масову, спортивну роботу.

Відповідно до Розділу X статті 62 Закону України «Про вищу освіту» [5] № 1556-VII від 01.07.2014 р., пункт 15 «вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дис-

ЗМІСТ

I РОЗДІЛ	
НОРМАТИВНА БАЗА ВИКОНАННЯ КУРАТОРОМ ХНАДУ	
ПОСАДОВИХ ОBOB'ЯЗКІВ	
1. Організаційні документи.....	3
2. Положення про куратора академічної групи.....	3
2.1. Загальні положення.....	3
2.2. Обов'язки куратора.....	4
2.3. Права куратора.....	5
2.4. Оцінювання роботи куратора та форми звітності.....	6
II РОЗДІЛ	
ОСНОВНА ІНФОРМАТИВНА БАЗА ПРО АКАДЕМІЧНУ ГРУПУ	
1. Загальноінформативний список групи.....	9
2. Список активу групи.....	10
3. Соціометрія групи.....	10
3.1. Постійне місце проживання.....	10
3.2. Тимчасове місце проживання (гуртожиток).....	11
3.3. Склад сім'ї.....	11
3.4. Контактна інформація про батьків.....	12
3.5. Університетські династії.....	13
4. План куратора групи.....	13
Для нотатків.....	16

Рис. 3. Зміст щоденника куратора академічної групи ХНАДУ

ципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу». Вибіркові навчальні дисципліни — це дисципліни, які вводяться вищим навчальним закладом для більш повного задоволення освітніх і кваліфікаційних вимог особи для потреб суспільства, ефективнішого використання можливостей закладу освіти, врахування регіональних особливостей тощо. Вибіркові навчальні дисципліни професійної та загальної підготовки надають можливість здійснення поглибленої підготовки за різними освітніми програмами, що визначають характер майбутньої діяльності; сприяють академічній мобільності здобувача вищої освіти та його особистим інтересам, дозволяють формувати компетентності здобувача відповідно до вимог сучасного ринку праці. Вибіркові навчальні дисципліни у ХНАДУ для першого освітнього рівня поділяються на: дисципліни гуманітарної та соціально-

економічної підготовки, дисципліни природничо-наукової (фундаментальної) підготовки загально-університетського пулу та дисципліни професійної підготовки. Силабуси та презентації цих дисциплін розміщено на офіційному сайті університету для ознайомлення здобувачів. Вибір здійснюється за допомогою «Опитування щодо вибіркових дисциплін» відповідно для кожної освітньої програми. Це опитування розроблено у вигляді тестів на навчальному сайті ХНАДУ. За результатами цього опитування остаточно формуються індивідуальні навчальні плани здобувачів. Ці індивідуальні навчальні плани розробляються на навчальний рік на підставі робочого навчального плану і включають всі обов'язкові навчальні дисципліни та вибіркові навчальні дисципліни, обрані здобувачем, з обов'язковим дотриманням нормативно встановлених термінів підготовки фахівця певного рівня вищої освіти, з урахуванням структурно-логічної послідовності вивчення

навчальних дисциплін, що визначають зміст освіти за певною освітньою програмою. Допомогти перший раз пройти опитування щодо вибору дисциплін на наступний навчальний рік, ознайомити з правилами та механізмом вибору, якщо є необхідність — провести зустріч з викладачами, що пропонують вибіркові дисципліни, та надати консультації з цих питань, все це також відноситься до обов'язків кураторів академічних груп.

Таким чином, робота куратора-викладача будується на декількох основних напрямках виховної роботи. Всі вони пов'язані між собою, доповнюють

один одного, спрямовані на виховання і формування не лише висококваліфікованого спеціаліста, але й громадянина високої духовності і моралі, патріота своєї країни. Така виховна робота направлена на формування прошарку інтелігенції з високою національною свідомістю і відповідальністю за свою державу. Для створення згуртованої студентської команди в роботі куратора необхідні такі якості, як товариськість, толерантність, доброзичливість, об'єктивність, фундаментальний, педагогічний оптимізм, тактовність, спостереження, роздуми, увага до особистості, співпраця студента та педагога.

Література

1. *Кривчик Г. Г.* Вища школа і Болонський процес : конспект лекцій. Дніпропетровськ : ПДАБА ДРІДУ, 2008. 34 с.

2. *Основные этапы становления и развития системы высшего образования в Украине / И. Голоденко // Legeasiviata.* 2017. Т. 7. С. 16-20. Режим доступу: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2017/7-2/4.pdf>

3. *Удосконалення реалізації виховної функції інституту кураторства як пріоритет впровадження механізмів державного регулювання / С. П. Кучин // Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2017. № 1. С. 171 — 175. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1023>

4. *Дроб'язко П.* Українська національна школа: витоки і сучасність. Київ : Академія, 1997. 181 с.

5. *Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII.* База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

6. *Конституція України // Відомості Верховної ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.

7. *Шевчук І. В.* Студентська академічна група як об'єкт виховання на початковому етапі навчання у вищих економічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 „Теорія і методика. К., 2010. 24 с. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?&I21DBN.

20.09.2022

Відомості про авторів:

Ненастіна Тетяна Олександрівна — доктор технічних наук, доцент, завідувач кафедри хімії та хімічної технології, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна; e-mail: nenastina@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6108-4023>

Бережна Катерина Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри мостів, конструкцій і будівельної механіки ім. В.О. Російського, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна; e-mail: bergna@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6857-5749>

Бугаєвський Сергій Олександрович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри мостів, конструкцій і будівельної механіки ім. В.О. Російського; Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2861-0268>